

MT

2017 1100

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I
PAPER - III

Time : 2 Hours

Model Answer Paper

Marks : 40

प्रथमः विभागः - गद्यम् ।						
उ. १.	अ) गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।					
१.	शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)					
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत। षष्ठाश्चर्य मेक्सिको देशे विद्यते ।	१				
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरत। जार्डनदेशस्य प्राचीना नगरी पेद्रा आश्चर्यगणेषु सप्तमा अस्ति।	१				
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यम् इति लिखत। पञ्चमम् आश्चर्य मेक्सिको-देशे विराजते । - असत्यम् ।	१				
उ. १	ब) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।					
१.	अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)					
(i)	उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । शाकविक्रेता शाकविक्रय - अनुज्ञापत्रात् वञ्चितो भवति, यतः ग्राहकः ग्राहकमञ्चम् अभिगच्छति ।	१				
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत । ग्राहकमञ्चः नाम ग्राहकाणां ग्राहकैः ग्राहकार्थं निर्मितः मञ्चः ।	१				
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत । परिमाणानां स्थाने पाषाणखण्डानाम् उपयोजनं विधियुक्तम् । - अयोग्यम् ।	१				
२.	पृथक्करणम् । स्तम्भपूरणं कुरुत ।	२				
	<table border="1"> <tr> <td>विधियुक्तम्</td> <td>विधिविरुद्धम्</td> </tr> <tr> <td>I.S.I. परिमाणानि अनुज्ञापत्रम्</td> <td>पाषाणखण्डानाम् उपयोगः त्रुटिता तुला</td> </tr> </table>	विधियुक्तम्	विधिविरुद्धम्	I.S.I. परिमाणानि अनुज्ञापत्रम्	पाषाणखण्डानाम् उपयोगः त्रुटिता तुला	
विधियुक्तम्	विधिविरुद्धम्					
I.S.I. परिमाणानि अनुज्ञापत्रम्	पाषाणखण्डानाम् उपयोगः त्रुटिता तुला					
उ. १	क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।					
१.	शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)					
(i)	चतुर्थपदं चित्वा लिखत ।	१				
१)	गतः : अतीतः :: सङ्कटम् : आपत्तिः ।					
२)	शरीरम् : अङ्गम् :: दर्शितवान् : प्रकटितवान् ।					

(ii)	मेलनं कुरुत । (विशेषण-विशेष्य)	9
१)	आगताः - गुप्तचराः	
२)	क्षुद्राः - जन्तवः	
३)	सङ्कटमुक्तः - अर्जुनः	
४)	आच्छादितम् - सर्वाङ्गम्	
(iii)	निर्दिश्य, प्रविश्य ।	9
२ .	पृथक्करणम् ।	
	यथाक्रमं घटनाः लिखत ।	२
(i)	गुप्तचराणां दर्शनेन अर्जुनः भीतः ।	
(ii)	सूर्यखगस्य मार्गदर्शनम् ।	
(iii)	पिपीलिकानां अर्जुनं सहाय्यम् ।	
(iv)	अर्जुनेन कृतज्ञता प्रकटिता ।	
	द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।	
उ.२	अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।	
१ .	पृथक्करणम् ।	२
	<div style="text-align: center;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content; margin: 0 auto;">रोगाः अपहर्तारः सन्ति ।</div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 30%;">आरोग्यस्य</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 30%;">जीवितस्य</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: 30%;">श्रेयसः</div> </div> </div>	
२ .	शब्दज्ञानम् ।	
	पर्यायशब्दयोः मेलनं कुरुत ।	9
१)	नौका - तरणिः ।	
२)	तटम् - कूलम् ।	
उ.२ .	ब) पद्यांशान् पठित्वा निर्दिष्टे कृती कुरुत ।	
१ .	अवबोधनम् ।	
	पूर्णवाक्येन उत्तरत ।	9
	वारि वह्निविवर्धनाय पिबेत् ।	
उ.२ .	क) स्मरणम् । श्लोकपूर्तिं कुरुत । (केवलं १ श्लोकः लेखनीयः ।)	२
(i)	याममध्ये न भोक्तव्यं यामयुग्मं न लङ्घयेत् । याममध्ये रसोत्पत्तिर्यामयुग्माद्दलक्षयः ॥	
(ii)	अद्रोहः सर्वभूतेषु कर्मणा मनसा गिरा । अनुग्रहश्च दानं च शीलमेतत्प्रशस्यते ॥	

उ. २.	ड) श्लोकांशान् मेलयत । १) उपवीतमलङ्कारं - स्रजं करकमेव च । २) बली बलं वेत्ति - न वेत्ति निर्गुणः । ३) निशान्ते च पिबेद्वारि - त्रिभी रोगो न जायते । ४) गुणी गुणं वेत्ति - न वेत्ति निर्बलः । तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।	२																					
उ. ३	यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)	२																					
अ)	नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)																						
	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>द्वितीया एकवचन</td> <td>षष्ठी बहुवचन</td> <td>पञ्चमी एकवचन</td> </tr> <tr> <td>नाम</td> <td>तमः</td> <td>पिपीलिकानाम्</td> <td>अनुसारिणः</td> </tr> <tr> <td>सर्वनाम</td> <td>सर्वम्</td> <td>अस्माकम्</td> <td>तस्मात्</td> </tr> </table>		द्वितीया एकवचन	षष्ठी बहुवचन	पञ्चमी एकवचन	नाम	तमः	पिपीलिकानाम्	अनुसारिणः	सर्वनाम	सर्वम्	अस्माकम्	तस्मात्										
	द्वितीया एकवचन	षष्ठी बहुवचन	पञ्चमी एकवचन																				
नाम	तमः	पिपीलिकानाम्	अनुसारिणः																				
सर्वनाम	सर्वम्	अस्माकम्	तस्मात्																				
आ)	क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	२																					
	<table border="1"> <tr> <td>द्वितीयः</td> <td>परोक्षः</td> <td>प्रथमः</td> <td>विध्यर्थः</td> <td>वर्तमानकालः</td> <td>आज्ञार्थः</td> </tr> <tr> <td>भविष्यकालः</td> <td>भूतकालः</td> <td>भूतकालः</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>दास्यति</td> <td>कथयामास</td> <td>प्राविशत्</td> <td>संश्रयेत्</td> <td>लभन्ते</td> <td>अस्तु</td> </tr> </table>	द्वितीयः	परोक्षः	प्रथमः	विध्यर्थः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः	भविष्यकालः	भूतकालः	भूतकालः				दास्यति	कथयामास	प्राविशत्	संश्रयेत्	लभन्ते	अस्तु				
द्वितीयः	परोक्षः	प्रथमः	विध्यर्थः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः																		
भविष्यकालः	भूतकालः	भूतकालः																					
दास्यति	कथयामास	प्राविशत्	संश्रयेत्	लभन्ते	अस्तु																		
इ)	समासाः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।) विग्रहवाक्यानां समासनामभिः सह मेलनं कुरुत ।	२																					
	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>विग्रहवाक्यानि</td> <td>समासनामानि</td> </tr> <tr> <td>(i)</td> <td>निषिद्धम् आचरणम् ।</td> <td>कर्मधारयः</td> </tr> <tr> <td>(ii)</td> <td>स्थानम् अनुसृत्य ।</td> <td>अव्ययीभावः</td> </tr> <tr> <td>(iii)</td> <td>पात्रं च अपात्रं च एतयोः समाहारः ।</td> <td>समाहार-द्वन्द्वः</td> </tr> <tr> <td>(iv)</td> <td>न भाषमाणः ।</td> <td>नञ् - तत्पुरुषः</td> </tr> <tr> <td>(v)</td> <td>पर्वते तिष्ठति इति ।</td> <td>उपपद - तत्पुरुषः</td> </tr> <tr> <td>(vi)</td> <td>करुणार्द्रं हृदयं यस्य सः ।</td> <td>बहुव्रीहिः</td> </tr> </table>		विग्रहवाक्यानि	समासनामानि	(i)	निषिद्धम् आचरणम् ।	कर्मधारयः	(ii)	स्थानम् अनुसृत्य ।	अव्ययीभावः	(iii)	पात्रं च अपात्रं च एतयोः समाहारः ।	समाहार-द्वन्द्वः	(iv)	न भाषमाणः ।	नञ् - तत्पुरुषः	(v)	पर्वते तिष्ठति इति ।	उपपद - तत्पुरुषः	(vi)	करुणार्द्रं हृदयं यस्य सः ।	बहुव्रीहिः	
	विग्रहवाक्यानि	समासनामानि																					
(i)	निषिद्धम् आचरणम् ।	कर्मधारयः																					
(ii)	स्थानम् अनुसृत्य ।	अव्ययीभावः																					
(iii)	पात्रं च अपात्रं च एतयोः समाहारः ।	समाहार-द्वन्द्वः																					
(iv)	न भाषमाणः ।	नञ् - तत्पुरुषः																					
(v)	पर्वते तिष्ठति इति ।	उपपद - तत्पुरुषः																					
(vi)	करुणार्द्रं हृदयं यस्य सः ।	बहुव्रीहिः																					
ई)	उपपदविभक्तिः । उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	२																					
(i)	अथ अपरेद्युः उभौ तौ नागार्जुनं प्रति आगतवन्तौ ।																						
(ii)	जनसमाकुलात् नगरात् दूरं गत्वा सः मनः शान्तिमनुभवितुमैच्छत् ।																						
(iii)	अर्जुनस्य हस्तस्य उपरि काश्चन पिपीलिकाः वृक्षादपतन् ।																						
(iv)	वस्तुतः आदेशम् अनुसृत्य अन्तर्जालतः अनल्पं ज्ञातव्यम् अस्मि ।																						
(v)	अर्जुनः वनप्रदेशं प्राविशत् ।																						
(vi)	ग्रामात् बहिः मन्दिरम् अस्ति ।																						

<p>उ) सन्धि / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)</p> <p>(i) पापान्मुक्तिः = पापात् + मुक्तिः ।</p> <p>(ii) तनुरग्रभागः = तनुः + अग्रभागः ।</p> <p>(iii) तद्यथार्थम् = तत् + यथार्थम् ।</p> <p>(iv) तटभ्रमैश्च = तटभ्रमैः + च ।</p> <p>(v) असावनुचितः = असौ + अनुचितः ।</p> <p>(vi) चैतैः = च + एतैः ।</p>		२
<p>ऊ) सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)</p> <p>(i) सङ्गीते सप्त स्वराः भवन्ति ।</p> <p>(ii) चतस्रः प्रमुखाः दिशः सन्ति ।</p> <p>(iii) रघुवंशस्य चतुर्थः सर्गः दिग्विजयविषयकः ।</p> <p>(iv) अस्यां कक्षायां द्वितीयः मञ्चः त्रुटितः ।</p> <p>(v) स्वातन्त्र्यपूर्वकालादेव क्रीडामेतां वैश्विकस्तरं नेतुं प्रथमः प्रयासः कृतः महाराष्ट्रेणैव ।</p> <p>(vi) कबड्डीक्रीडायां सातत्येन त्रिवारं सुवर्णपदकं प्राप्य विश्वविक्रमः प्रस्थापितो भारतदेशेन।</p>	<p style="text-align: center;">चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।</p>	२
<p>उ. ४ अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।</p> <p>अ) वाक्यनिर्माणम् ।</p> <p>कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।</p> <p>आवां पुष्पाणि आनयाव ।</p> <p>शिक्षकाः मार्गदर्शनं कुर्वन्ति ।</p> <p>सर्वे राष्ट्रगीतं गायन्ति ।</p> <p>मह्यम् संस्कृतभाषा रोचते ।</p>		४
<p>आ) परिच्छेदपूर्तिः ।</p> <p>मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा ४ रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।</p> <p>एकदा सर्वे ग्रामस्थाः सम्मित्य एकस्य ग्रामीणस्य विषये चर्चाम् अकुर्वन्। बहुभिः जनैः स प्रशंसितः। अन्ततः एकः जनः अवदत् सः उत्तमः जनः अस्ति, इत्यत्र नास्ति सन्देहः। परन्तु तस्मिन् द्वौ दोषौ वर्तेते इति मे प्रतिभाति। तच्छ्रुत्वा अपरः अपृच्छत् कौ तौ दोषौ ? ज्ञातुम् इच्छामि। सः शीघ्रकोपी तथा कोपावेशे सः कार्याकार्यविवेकं न रक्षति। संयोगवशात् यस्य विषये वार्तालापः प्रचलितः आसीत् स एव तत्र आगतः। अन्तिमं वाक्यं तस्य श्रवणपथे आपतितम्। स्वस्य आलोचकस्य उपरि उत्पत्य ग्रीवया तं गृह्णन् सः अपृच्छत्, रे शठ, मां शीघ्रकोपी इति वदसि ? किं ते धाष्टर्यम्। तव कण्ठनोदनं करोमि अधुना। उपस्थिताः अन्ये जनाः तस्य रक्षणार्थं प्रयतमानाः अवदन्, भवान् स्वयमेव प्रमाणीकृतवान् यत् तस्य आलोचना न मिथ्या।</p>		४
** ** *		